

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Bots- og bønnedag – 28. oktober 2012

Prekentekest: Luk 18,9-14

Lesetekst I: Jes 59,1-4

Lesetekst II: 1 Joh 1,8-2,2

Tilgitt av nåde

Gammel merkedag

Bots- og bønnedag (tidligere kalt bots- og bededag), er den søndagen i kirkeåret som særlig er viet bønn og syndsbejelse. I kirkeåret kommer den alltid søndag før allehelgensdag som er første søndag i november. Bots- og bønnedag er ingen ny oppfinnelse, den har vært i kirken i forskjellige varianter og på forskjellig tidspunkt i løpet av året i mange hundre år. Man kan si at det er den kristne varianten av jødernes ”yom kippur”, ”forsoningsdagen”, som Gud selv har gitt jødene evig forskrift om å overholde. (3 Mos 16,34)

Yom Kippur er den aller viktigste jødiske helligdagen. Dagen var på tempelets tid den eneste dagen i året øverstepresten gikk inn i det aller helligste og ofret blod fra et lyteløst lam for å sone for israelittenes synder. En bukk ble også sendt ut i ørkenen etter at øverstepresten først hadde ”lagt” hele folkets synder på bukken. Derfra har vi begrepet ”syndebukk”. Dette er bakgrunnen for at Jesus omtales som et lyteløst lam som ofres en gang for alle. Johannes sa om Jesus en gang de møttes: ”Se, Guds lam, som bærer bort verdens synd!” (Joh 1,29)

Skjebnen forsegles

Yom Kippur kommer ti dager etter jødisk nyttår. I år var forsoningsdagen den 26. september. I følge jødisk tro kan mennesket på yom kippur få tilgivelse for alle synder begått mot Gud, men for synder begått mot ens medmennesker, må man først søke tilgivelse fra den det gjelder. Derfor er mange jøder i de ti dagene mellom nyttår og yom kippur opptatt av å gjøre opp det de har gjort galt overfor medmennesker. På selve yom kippur brukes tiden på bønn til Gud om tilgivelse for alle synder. Det er full faste, og all verdens synagoger er fulle på denne dagen. Ifølge jødisk tro forseglers Gud skjebnen til det enkelte mennesket for det kommende året denne dagen.

Yom kippur, som de andre jødiske høytidene, har et sterkt kollektivt element i seg. Folket og landet kalles til omvendelse, ikke bare den enkelte. Det kollektive elementet var også sterkere i den kristne bots- og bønnedagen tidligere, folk og land ble kalt til oppgjør. Etter hvert som troen i vår kristne tradisjon har blitt skjøvet mer og mer over i den private sfæren, har også dager som bots- og bønnedag fått et mer individuelt preg over seg. Før var det mer

vanlig å gå til skrifte, ikke minst i forbindelse med bots- og bønnedagen. Det har i de senere årene blitt mer vanlig å gå til skrifte igjen. Noe jeg tror er både sunt og riktig.

Ifølge Luther skal boten starte med anger og bønn om tilgivelse, og følges opp av tilgivelse og bekjennelse, og dette skal resultere i botens frukter: De gode gjerningene. Hver enkelt av oss står ansvarlige overfor Gud, og boten vil si å stille seg inn under Guds vilje.

Det er sunt å gjøre opp skyld som tynger, det er mange fagfolk enige om. Tilgivelse kan være utrolig frigjørende, og gi ny energi og nytt livsmot.

Prekentekest om bønn

Prekentekesten er en av Jesu mange liknelser. Jesus brukte ofte liknelser i sin forkynnelse. Da brukte han ofte dagligdagse situasjoner fra sin jødiske kontekst, og fra deres naboer. Bruk av liknelser var ikke ukjent for de jødiske tilhørerne, da flere rabbinere brukte liknelser i sin forkynnelse.

I denne liknelsen bruker Jesus igjen fariseerne som eksempel på hvordan man ikke skal leve. Jesus er stadig i konfrontasjon med fariseerne. Det kan lede oss til å tenke at fariseerne var særdeles dårlige mennesker. Ser vi nærmere etter, var de ikke det, heller tvert imot. De var opptatt av å leve mest mulig rett i tråd med Guds lov, toraen. Det som provoserte Jesus, var hykleriet deres, at de fremsto som mer rettferdige enn de egentlig var. Jesus var tydelig i sin tale da han refset dem og sa: *"Ve dere, skriftlærde og fariseere, dere hyklere! Dere ligner hvitkalkede graver. Utvendig er de vakre å se på, men innvendig er de fulle av dødningebein og all slags urenheter."* (Matt 23,27)

Overraskende slutt

I liknelsen i dagens tekst hører vi om fariseeren som mente han holdt seg strengt til loven, og som skrøt av sin fromhet ved å takke Gud for at han ikke var som andre folk. Han sier i vers 12 at han faster to ganger i uka, noe som er vanlig for religiøse jøder. Videre sier han at han gir tienden av alt han tjener, noe som jødene skal gjøre ifølge loven. Tollereren på sin side arbeidet for romerne og ble beskyldt for å bryte loven og være en stor synder. Han innrømmet at han hadde syndet, og ba Gud om nåde. I vers 13 står det at han slo seg for brystet. Å dunke hendene mot brystet var et tegn på anger og bot. I motsetning til fariseeren var tollereren ydmyk og ba om tilgivelse for sine synder. At det var tollereren som ble "the good guy", var helt klart for tilhørerne en overraskende slutt på liknelsen. En overraskende slutt er forøvrig noe som kjennetegner Jesu liknelser.

Fariseeren takket altså Gud. Til fariseerens forsvar gav han i det minste Gud æren for å ha hjulpet ham til å gjøre gode gjerninger. Det negative og fellende er at fariseeren i sin egenrettferdighet ikke vil komme til Gud som en synder, men som en som hadde seiret over sine synder ved Guds hjelp. Det er hovmodig og hyklerisk, det er som kjent ingen som kan leve et hellig, syndefritt liv. Det er det kun Gud selv som kan, og derfor ble han menneske og ble ofret for våre synder som et lyteløst lam. I en av dagens lesetekster står det tydelig: *"Sier vi at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv, og sannheten er ikke i oss."* (1 Joh 1,8) Videre står det så flott i kap 2,1-2: *"Mine barn, dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Men om noen synder, har vi en talsmann hos Far, Jesus Kristus, Den rettferdige. Han er en soning for våre synder, ja, ikke bare for våre, men for hele verdens."*

Frigjørende budskap

Det største skillet mellom Yom kippur og bots- og bønnedagen er at jødene på Yom kippur er overlatt til å gjøre så godt de kan, og håpe på det beste. Offerfunksjonen falt bort da tempelet falt. Dermed har de ikke mulighet til å sone for syndene slik Gud i Bibelen sier de skal. Som kristne kan vi ha visshet om at Gud ordnet dette med å ofre sin egen sønn en gang for alle for hele verden, inkludert jødene. For et frigjørende budskap vi har fått og er kalt til å dele videre! Gud er en nådig Gud som har forseglet vår skjebne på den måten at om vi vender om og ber om tilgivelse, så tilgir han ikke på grunn av våre gjerninger, men på grunn av Jesu offer og Guds store nåde.

Karin Riska

Inspektør ved Bibelskolen i Grimstad (Normisjon). Har vært fem år stedlig representant for Frikirken i Israel/Det palestinske området, i nært samarbeid med både Det Palestinske Bibelselskapet og Israelmisjonen, ikke minst gjennom BridgeBuilders-prosjektet.

karin.riska@normisjon.no